

Iłona Kwiecień

Akademia Ekonomiczna we Wrocławiu

ŚMIERĆ POSZKODOWANYCH W WYPADKACH KOMUNIKACYJNYCH A ROSZCZENIA Z TYTUŁU UBEZPIECZENIA ODPOWIEDZIALNOŚCI CYWILNEJ POSIADACZY POJAZDÓW MECHANICZNYCH

1. Wstęp

W Polsce odnotowuje się bardzo wysoki wskaźnik śmiertelności ofiar wypadków komunikacyjnych. Roszczenie do sprawcy o odszkodowanie za szkody związane z ruchem pojazdów mechanicznych przysługuje w zasadzie tylko osobom bezpośrednio poszkodowanym, które doznały uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia. Wyjątek stanowi art. 446 Kodeksu cywilnego (k.c.), przyznający takie prawo poszkodowanym pośrednio, czyli w wyniku śmierci osoby poszkodowanej bezpośrednio. W ramach systemu ubezpieczeń obowiązkowych – ze względu na przyjętą przez ustawodawcę konstrukcję zakresu ochrony (odwołanie do zasad odpowiedzialności ustalonych w k.c.) – obowiązek zaspokojenia tych roszczeń spoczywa na zakładzie ubezpieczeń. Celem artykułu jest – oprócz omówienia zakresu tych roszczeń – wskazanie problemów związanych z kompensacją tego rodzaju szkód, tendencji w zakresie roszczeń odszkodowawczych na polskim rynku oraz znaczenia śmiertelności ofiar wypadków komunikacyjnych dla praktyki zakładów ubezpieczeń.

2. Ofiary śmiertelne w wypadkach drogowych w Polsce

W Polsce z roku na rok rośnie liczba kolizji drogowych. W roku 1985 odnotowano 36 tys. wypadków, w roku 2004 – już ponad 51 tys. (tab. 1). Od 1998 r. ma jednak miejsce – przeciwna do wcześniejszej – tendencja spadku liczby wypadków (w dużej mierze wynika to jednak ze zmiany definicji wypadku drogowego) oraz ich ofiar. Znajduje to

odzwierciedlenie we wskaźnikach opisujących zagrożenie mieszkańców i ciężkość wypadków [*Ubezpieczenia komunikacyjne...*, s. 24]. Liczba zabitych w wypadkach zmalała w Polsce od rekordowego w ostatnim dwudziestolecu roku 1991 o ok. 22%. Od roku 2001 liczba wypadków i zabitych w nich utrzymuje się na stałym poziomie.

Tabela 1. Wypadki samochodowe w Polsce oraz ich ofiary

Rok	Liczba wypadków	Liczba zabitych	Liczba rannych	Zabici na 100 tys. mieszkańców	Zabici na 100 wypadków
1985	36 100	4 688	42 290	12,2	13,0
1991	54 038	7 900	65 242	20,6	14,6
1998	61 855	7 080	77 560	18,3	11,4
1999	55 106	6 730	68 449	17,4	12,2
2000	57 331	6 294	71 638	16,3	11,0
2001	53 799	5 534	68 194	14,2	10,3
2002	53 559	5 827	67 498	15,1	10,9
2003	51 078	5 640	63 900	14,6	11,0
2004	51 069	5 712	64 661	14,8	11,2

Źródło: [Dane statystyczne Policji...].

Tabela 2. Wypadki samochodowe w wybranych państwach europejskich w 2001 r.

Kraj	Wypadki ogółem	Zabici	Zabici na 100 tys. mieszk.	Zabici na 100 wypadków
Belgia	47 444	1 486	14,5	3,1
Dania	6 860	431	8,1	6,3
Finlandia	6 451	433	8,4	6,7
Francja	116 745	8 160	13,8	7,0
Grecja	23 001	2 037	19,3	8,9
Hiszpania	100 393	5 517	13,8	5,5
Holandia	35 313	993	6,2	2,8
Irlandia	6 909	411	10,7	5,9
Luksemburg	774	70	15,9	9,0
Niemcy	375 345	6 977	8,5	1,9
Portugalia	42 521	1 671	21	3,9
Szwecja	15 767	554	6,2	3,5
Wielka Brytania	236 461	3 598	6,1	1,5
Włochy	211 941	6 410	11,1	3,0
Czechy	26 027	1 334	13	5,1
Polska 2001	53 799	5 534	14,3	10,3
Polska 2002	53 559	5 827	15	10,9
Węgry	18 505	1 239	12,2	6,7

Źródło: IRTAD; dla Belgii, Grecji, Luksemburga i Włoch dane za: [*Ubezpieczenia komunikacyjne...*].

Choć pod względem liczby wypadków Polska znajduje się na dość odległym miejscu, jednak ich skutki są bardziej tragiczne niż w innych krajach, co znajduje potwierdzenie we wskaźniku liczby zabitych na 100 wypadków. W Polsce jest on najwyższy spośród analizowanych krajów (11 ofiar śmiertelnych na 100 wypadków

drogowych) i jest porównywalny ze wskaźnikami notowanymi w krajach Europy Zachodniej w latach siedemdziesiątych [*Ubezpieczenia komunikacyjne...*, s. 25] (tab. 2). Krajowa Rada Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego szacuje jednak, że liczba zabitych powinna maleć (do ok. 4 tys. w 2010 r.) [Dane statystyczne Krajowej...].

Po uwzględnieniu przyczyn wypadków okazało się, że w 2004 r. aż 41% ofiar śmiertelnych poniosło śmierć na skutek zderzenia pojazdów, a dalsze 34% na skutek najechania na pieszego. Trzeba jednak wskazać, że 1144 osoby (prawie 20%) zginęły w wypadkach spowodowanych przez pieszych, będących konsekwencją nieostrożnego wejścia na jezdnię lub przekraczania jezdni [Dane statystyczne Policji...]. Jest to o tyle istotne, że może – w zależności od stopnia winy – stanowić przyczynę zwalniającą sprawcę, a w efekcie ubezpieczyciela, od obowiązku pokrycia szkody bądź uzasadniającą stosowne obniżenie odszkodowania. W ogólnej liczbie wypadków spowodowanych przez kierujących pojazdami 9,3% stanowili nietrzeźwi kierowcy. Daje to zakładowi ubezpieczeń, który wypłacił odszkodowanie, prawo wystąpienia z regresem do sprawcy.

W Polsce ok. 73% zabitych w wypadkach drogowych ginie na miejscu. Za główne przyczyny tej sytuacji uważa się słabą konstrukcję pojazdów, ich niedostateczne wyposażenie w urządzenia bezpieczeństwa biernego oraz zbyt późną akcję ratowniczą. Na taką ciężkość wypadków ma również wpływ nadmierna prędkość oraz otoczenie dróg (drzewa i słupy bez barier ochronnych).

Najwięcej ofiar śmiertelnych odnotowuje się w grupie wiekowej 18-24 lata i powyżej 60 lat oraz w przedziale 25-39 lat. Kwestia wieku ofiar śmiertelnych ma istotne znaczenie dla wielkości roszczeń składanych przez poszkodowanych pośrednio.

3. Zasady odpowiedzialności zakładu ubezpieczeń za szkody osobowe z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych

Za szkody wyrządzone ruchem pojazdu mechanicznego, także związane ze śmiercią¹ poszkodowanych, odpowiada zakład ubezpieczeń z tytułu obowiązkowego ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych. Omawianie szczegółowo zasad tej odpowiedzialności wykraczałoby poza narzucone ramy niniejszego opracowania. Wskazane zostaną zatem jedynie podstawowe i najistotniejsze w kontekście omawianych aspektów zasady tej odpowiedzialności²:

---

¹ Autorka pomija tu spory dotyczące konstrukcji przepisu par. 1 art. 34 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, tj. fragmentu: „za szkodę [...], której następstwem jest śmierć”.

² Zasady odpowiedzialności ubezpieczyciela z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej posiadaczy pojazdów mechanicznych normują przepisy ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych, Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny (UFG), przepisy Polskiego Biura Ubezpieczycieli Komunikacyjnych (PBUK) z dnia 22 maja 2003 r. oraz przepisy ustawy Kodeks cywilny z dnia 23 kwietnia 1964 r. (art. 436 oraz 361-363 i 444-448).

- odszkodowanie ustala się i wypłaca w granicach odpowiedzialności cywilnej posiadacza lub kierującego pojazdem mechanicznym (art. 36 § 1 ustawy o ubezpieczeniach obowiązkowych) – odwołanie to uzasadnia zastosowanie zasad określonych w Kodeksie cywilnym zarówno w celu ustalenia odpowiedzialności sprawcy (a w zastępstwie zakładu ubezpieczeń), jak i zakresu możliwych roszczeń poszkodowanych; zastosowanie znajdują tu przede wszystkim: odpowiedzialność na zasadzie ryzyka, a wyjątkowo (w przypadku zderzenia i wobec pasażerów z grzeczności) na zasadzie winy, zasada pełnej kompensacji szkody oraz przepisy dotyczące roszczeń związanych z uszkodzeniem ciała lub rozstrojeniem zdrowia, w tym także ze śmiercią w ich konsekwencji,
- odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń obejmuje: szkody wyrządzone przez każdego kierującego pojazdem, a także szkody wyrządzone umyślnie czy pod wpływem alkoholu i innych środków odurzających (jednak w niektórych sytuacjach zakładowi przysługuje regres do sprawcy szkody),
- odpowiedzialność zakładu ubezpieczeń obejmuje szkody osobowe wyrządzone przez kierującego osobom trzecim – w tym także posiadaczowi pojazdu,
- szkody osobowe z ruchu pojazdów mechanicznych podlegają wyrównaniu przez Ubezpieczeniowy Fundusz Gwarancyjny w sytuacji, gdy sprawca (pojazd) nie został zidentyfikowany lub posiadacz nie wykupił obowiązkowego ubezpieczenia OC³,
- górną granicę odszkodowania stanowi ustalona w umowie ubezpieczenia suma gwarancyjna, która w odniesieniu do szkód osobowych nie może być niższa niż równowartość w złotych 350 000 euro na każdego poszkodowanego, przy czym w przypadku szkód spowodowanych w państwach objętych ochroną innych niż RP zakład ubezpieczeń odpowiada do wysokości sumy gwarancyjnej określonej przepisami tego państwa, jeśli są wyższe,
- bez znaczenia jest to, czy śmierć nastąpiła niezwłocznie, czy po upływie dłuższego czasu; należy zwrócić uwagę, że roszczenia mogą być skutecznie składane przed upływem terminu przedawnienia – kwestia, od kiedy należy liczyć bieg terminu przedawnienia w przypadku szkód związanych ze śmiercią, została omówiona w pracy [Szpunar 2000, s. 193],
- poszkodowani mogą dochodzić roszczenia bezpośrednio od zakładu ubezpieczeń, co skutecznie wzmacnia realność kompensacji,
- posiadacz pojazdu nie będący kierującym (sprawcą wypadku) ma prawo dochodzenia kompensacji szkód osobowych z ubezpieczenia OC,
- przyczynienie się poszkodowanego do powstania szkody daje podstawę do zmniejszenia odszkodowania stosownie do stopnia przyczynienia – jeśli poszkodowany zmarł, przyczynienie się zostanie uwzględnione przy ustalaniu odszkodowania należnego poszkodowanym pośrednio⁴,

---

³ Ze względu na ramy opracowania kwestie szczegółowe związane z dochodzeniem roszczeń od UFG zostały pominięte.

⁴ Wyrok Sądu Apelacyjnego (SA) w Warszawie z 18 sierpnia 1994 r. (Wokanda 1995/7/47).

- wyłączna wina poszkodowanego zwalnia sprawcę (a zatem i ubezpieczyciela) od odpowiedzialności.

4. Roszczenia za szkody związane ze śmiercią poszkodowanego

Zakres roszczeń za szkody na osobie normują przepisy art. 444-448 k.c. Przyznają one prawo dochodzenia odszkodowania lub świadczenia poszkodowanym w związku z uszkodzeniem ciała lub rozstrojem zdrowia. W sytuacji, gdy poszkodowany wskutek tych obrażeń zmarł, przepis art. 446 wyjątkowo przyznaje uprawnienia do dochodzenia odszkodowania tzw. poszkodowanym pośrednio, czyli tym, którzy doznali szkody w związku ze śmiercią poszkodowanego. Roszczenia te – należy podkreślić – mają charakter odszkodowawczy, zgodnie z utrwaloną linią orzecznictwa i piśmiennictwa mają na celu wyrównanie szkód (pokrycie wydatków) o charakterze majątkowym. Nie przewidziano w przepisach możliwości dochodzenia zadośćuczynienia za krzywdę (ból i cierpienie) po stracie bliskiej osoby. Okoliczności te mogą jedynie uzasadniać roszczenie, gdy stanowią okoliczność powodującą uszczerbek majątkowy.

Poszkodowani pośrednio mogą, zgodnie z przepisem art. 446 k.c., dochodzić:

- a) zwrotu kosztów leczenia i pogrzebu,
- b) renty,
- c) odszkodowania za znaczne pogorszenie sytuacji życiowej.

Zwrot kosztów leczenia i pogrzebu

Przepis art. 446 § 1 k.c., gdy wskutek uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia nastąpiła śmierć poszkodowanego, daje prawo dochodzenia zwrotu kosztów leczenia i pogrzebu temu, kto je poniósł. Krąg podmiotów mogących domagać się zwrotu nie został tu ograniczony, zwrot należy się zatem każdej osobie, która pokryła wydatki.

Koszty leczenia obejmują, oczywiście, wydatki poczynione przed śmiercią poszkodowanego. Zakres roszczenia obejmuje wydatki na leczenie, w tym konsultacje, zabiegi i operacje, opiekę lekarską i pielęgniarstwą, przewóz poszkodowanego do i ze szpitala, dojazdy (dowóz) do lekarza, a także rehabilitację (jeśli miała miejsce) czy urządzenia kompensujące kalectwo.

Kwestią sporną jest możliwość dochodzenia zwrotu kosztów leczenia przez Narodowy Fundusz Zdrowia (NFZ). Ogólne brzmienie przepisu nieograniczające kręgu osób uprawnionych do dochodzenia zwrotu⁵ mogłoby stanowić podstawę do roszczeń NFZ⁶. Pojawiają się jednak istotne wątpliwości związane z formułowa-

⁵ Inaczej niż w przypadku zwrotu wydatków poniesionych przez samego poszkodowanego w razie uszkodzenia ciała lub rozstroju zdrowia.

⁶ Warto przypomnieć, że kwestia dochodzenia zwrotu wydatków na leczenie ofiar wypadków komunikacyjnych przez instytucje państwowej służby zdrowia była przedmiotem dyskusji i propozycji legislacyjnej rządu w tym zakresie (2001-2002).

niem takich roszczeń, dotyczące przede wszystkim dwóch aspektów: kto *de facto* sfinansował leczenie, jeśli mamy obowiązkowy powszechny system ubezpieczenia zdrowotnego, oraz jak ocenić szkodę (poniesione wydatki) w systemie, w którym takiej wyceny ekonomicznej świadczeń wciąż nie ma.

Koszty pogrzebu, podlegające zwrotowi, obejmują wszystkie typowe koszty związane z organizacją pogrzebu (przewozu zwłok, zakupu miejsca na cmentarzu, trumny itd.), a także zwyczajowe koszty odpowiadające zwyczajom danego środowiska, tj. koszty wymurowania nagrobka, wieńców i kwiatów oraz odzieży żałobnej dla bliskich, a nawet poczęstunku dla krewnych i osób związanych ze zmarłym (jednak w rozsądnych granicach, tzn. niemającego charakteru tzw. stypy pogrzebowej)⁷ [Wąsiewicz 2001, s. 104]. Istotną kwestią jest zakres roszczeń. SN w swoim orzecznictwie stoi na stanowisku, że można się domagać zwrotu kosztów pogrzebu w rozmiarze zwyczajowo przyjętym w środowisku, z którego wywodził się zmarły. Należy zatem uwzględnić status społeczny i majątkowy zmarłego, z zachowaniem zasady, że pokrycie tych kosztów przez zakład ubezpieczeń nie uzasadnia ich zawyżania, zatem zwrotowi podlegają koszty w granicach przeciętnych. Warto tu podkreślić, że zasiłek pogrzebowy z ubezpieczenia społecznego nie podlega zaliczeniu na poczet należnego od zakładu ubezpieczeń odszkodowania z tytułu zwrotu kosztów pogrzebu⁸.

Renta

Roszczenie o rentę przysługuje dwóm grupom osób. Pierwsza to osoby, względem których ciążył na zmarłym ustawowy obowiązek alimentacyjny. Obowiązek taki przewidziany został w Kodeksie rodzinnym i opiekuńczym (k.r.o.) w odniesieniu do krewnych w linii prostej (w tym przysposobionych i w pewnych sytuacjach powinowatych) oraz rodzeństwa⁹. Przyznanie renty tej grupie jest obligatoryjne, jeśli spełnione są przesłanki z k.r.o. Druga grupa obejmuje inne osoby bliskie, którym zmarły dobrowolnie i stale dostarczał środki utrzymania – mogą one domagać się renty, jeżeli z okoliczności wynika, że wymagają tego zasady współżycia społecznego. Przyznanie renty w tym wypadku jest fakultatywne. Z jednej strony, nie jest tu konieczna bliska więź czy pokrewieństwo ze zmarłym, z drugiej jednak, konieczną przesłanką jest fakt dostarczania stale przez zmarłego pomocy materialnej. Nie wystarczy zatem jednorazowe czy sporadyczne wsparcie, choć nie jest także wymogiem, by pomoc ta stanowiła jedyne źródło utrzymania dochodzącego renty [Szpunar 2000, s. 114]. Drugą przesłanką przyznania renty fakultatywnej są zasady współżycia społecznego. Jest to przesłanka trudna do ustalenia i w praktyce wywołująca wiele sporów. Z pewnością powinny tu zostać ustalone i wzięte pod rozważę takie okoliczności, jak: stan majątkowy zmarłego i roszczonego, typ relacji ich wiążących, charakter dostarczanych dobrowolnie świadczeń i

⁷ Tak stanowi m.in. wyrok Sądu Najwyższego (SN) z 6 stycznia 1982 r. (II CR 556/81).

⁸ Uchwała SN z 27 marca 1981 r. (OSNC 1981/10/183).

⁹ Por. art. 23, 27, 60, 61⁴, 128 i nast. oraz 144 k.r.o.

czas ich trwania, ocena zaś winna być dokonana przez pryzmat norm moralnych i społecznych [Szpunar 2000, s. 115].

Renta powinna zostać obliczona stosownie do potrzeb poszkodowanego oraz do możliwości zarobkowych i majątkowych zmarłego przez czas prawdopodobnego trwania obowiązku alimentacyjnego. Należy przy tym uwzględnić potencjalną zmianę (poprawę) możliwości zarobkowych zmarłego dzięki karierze zawodowej oraz inflację – okoliczności te dają podstawę do żądania stosownej zmiany wysokości ustalonej renty.

W judykaturze ustaliły się pewne zasady w odniesieniu do ustalania renty po zmarłym, m.in.:

- praca zarobkowa uprawnionego do renty nie przesądza nieistnienia obowiązku alimentacyjnego¹⁰,
- renta powinna w pełni kompensować uprawnionym utracone zarobki zmarłego¹¹,
- renta powinna być ustalona odrębnie dla każdego uprawnionego¹²,
- renta może mieć charakter uzupełniający (w stosunku do renty rodzinnej otrzymywanej z ubezpieczenia społecznego)¹³.

Szczegółowo przesłanki i zasady dochodzenia renty po śmierci przez poszczególne kategorie uprawnionych przedstawia Szpunar [2000, s. 83 i nast.].

Odszkodowanie dla najbliższych członków rodziny

Najbliżsi członkowie rodziny zmarłego mogą domagać się stosownego odszkodowania, jeżeli wskutek jego śmierci nastąpiło znaczne pogorszenie ich sytuacji życiowej. Roszczenie to przysługuje osobom najbliższym, szczególnie współmałżonkowi i dzieciom zmarłego, ale także, zgodnie z przyjętą praktyką orzeczniczą, innym bliskim – w tym rodzicom, dziadkom, rodzeństwu. W uznaniu osoby za najbliższą należy uwzględnić faktyczny układ stosunków, a nie formalną kolejność pokrewieństwa [Szpunar 2000, s. 154]. Sporne jest uznanie za osobę bliską konkubiny lub konkubenta, wydaje się jednak, że decydować powinny tu faktyczne okoliczności¹⁴, choć w piśmiennictwie można znaleźć stanowisko zawężające pojęcie rodziny [Szpunar 2000, s. 154].

Przesłanką istotną do odszkodowania jest znaczne pogorszenie sytuacji życiowej. Pojęcia tego nie należy zawężać jedynie do aspektu finansowego (ekonomicznego), rozumianego jako utrata środków utrzymania¹⁵. Stanowi ono roszczenie komplementarne do roszczenia o rentę; ma na celu naprawienie szkody majątkowej, która nie jest uwzględniona przy zasądzeniu renty osobom uprawnionym¹⁶. W piśmiennictwie i judykaturze przeważał tu, co prawda, pogląd, że roszczenie o odszkodowanie ogranicza się do szkód majątkowych, polegających na „znacznym pogorszeniu sytuacji

¹⁰ Wyrok SN z dnia 24 sierpnia 1990 r. (OSNC 1991/10-12/124).

¹¹ Wyrok SN z dnia 20 grudnia 1990 r. (PiZS 1991/5/64).

¹² Wyrok SN z dnia 18 stycznia 1961 r. (OSNC 1962/31).

¹³ Wyrok SN z dnia września 1998 r. (OSNAP 1999/18/588).

¹⁴ SN przyjmował różne stanowiska w tej kwestii.

¹⁵ Co stanowi podstawę uzyskania stosownej renty, por. m.in. orzeczenie SA w Katowicach z 27 marca 1997 r. sygn. III APa 7/96; Pr.Pracy 1998/6/47 w Katowicach.

¹⁶ Wyrok SA w Białymstoku z dnia 6 lutego 2001 r. (OSA 2001/9/49).

majątkowej”, nie ma zaś na celu kompensacji krzywdy w postaci bólu po stracie najbliższego członka rodziny. Jednak podkreślić należy, że zakres tych szkód majątkowych w doktrynie ustalony został bardzo szeroko, uwzględniając także przyszłe szkody, często trudne do wyliczenia czy ustalenia, jak np.:

- utrata realnej możliwości samej stabilizacji warunków życiowych lub ich realnego polepszenia¹⁷,
- utrata lub osłabienie możliwości zarobkowych, potencjału życiowego wskutek załamania psychicznego¹⁸,
- utrata pomocy w wychowywaniu dzieci czy prowadzeniu gospodarstwa domowego.

Naturę odszkodowania podkreśla jednak zastrzeżenie, że nie powinno ono być źródłem wzbogacenia najbliższych członków rodziny zmarłego¹⁹.

5. Zakończenie

W podsumowaniu należy wskazać na problemy, jakie pojawiają się w związku odpowiedzialnością gwarancyjną zakładu ubezpieczeń za szkody związane ze śmiercią poszkodowanego w wypadkach komunikacyjnych:

a) zakresy czasowe:

- związane z możliwym długim okresem inkubacji szkód, a przy tym przyjętą w polskim systemie konstrukcją odpowiedzialności z tytułu ubezpieczenia odpowiedzialności cywilnej za szkody ze zdarzeń, które miały miejsce w okresie ochrony umożliwia dochodzenie roszczeń (*occurrence*) i nawet 10-letnim okresem przedawnienia roszczeń,
- związane z możliwą koniecznością zapłaty świadczeń, często długoterminowych, w postaci rent;

b) trudności z oceną szkody – dotyczy to zwłaszcza odszkodowania dla osób bliskich z tytułu pogorszenia sytuacji życiowej;

c) wzrost wartości odszkodowań i świadczeń za szkody osobowe, w tym związane ze śmiercią ze względu na:

- dużą liczbę ofiar śmiertelnych w wypadkach drogowych w Polsce,
- wzrost świadomości poszkodowanych i wartości roszczeń,
- wzrost skuteczności dochodzenia roszczeń,
- rozszerzony zakres terytorialny ochrony ubezpieczenia OC, a co za tym idzie, konieczność kompensacji szkód poszkodowanym w krajach o wyższym poziomie gospodarczym,
- zmianę w konstrukcji sumy gwarancyjnej w odniesieniu do szkód na osobie uzależniającą zakres odpowiedzialności od ilości poszkodowanych.

---

¹⁷ Por. m.in. orzeczenie SA w Katowicach z 27 marca 1997 r. (Pr.Pracy 1998/6/47).

¹⁸ Por. m.in. orzeczenie SN z 4 czerwca 1998 r. (OSNC 1998 poz. 191).

¹⁹ Wyrok SA w Poznaniu z 29 marca 1994 r. (Wokanda 1994/8/52).

Problemy te w znaczący sposób wpływają na praktykę zakładów ubezpieczeń. Z jednej strony, są one zmuszone wypracowywać własną politykę likwidacji tego rodzaju szkód, z drugiej – konieczne jest uwzględnienie tendencji w orzecznictwie. Przepisy Ustawy z 2003 r. o ubezpieczeniach obowiązkowych wydają się podnosić rangę orzeczeń sądowych w zakresie ustalenia odpowiedzialności sprawcy bądź wysokości należnego odszkodowania, przyznając ubezpieczycielom, w razie konieczności, prawo do oczekiwania na wynik postępowania karnego lub cywilnego²⁰. Najistotniejszą jednak kwestią dla zakładów ubezpieczeń jest wzrost wartości odszkodowań i świadczeń, powodowany wskazanymi wcześniej okolicznościami. Musi on zostać, oczywiście, uwzględniony w polityce finansowej zakładów ubezpieczeń. Wzrost świadomości poszkodowanych, jak i problemy związane z oceną i dochodzeniem roszczeń dają także impuls do rozwoju usług doradztwa i pomocy prawnej w tym obszarze.

Literatura

Dane statystyczne Krajowej Rady Bezpieczeństwa Ruchu Drogowego, www.krbrd.gov.pl.

Dane statystyczne Policji – wypadki drogowe, www.policja.pl.

Reps S., Reps J., *Roszczenie kas chorych do sprawców czynów niedozwolonych oraz zakładów ubezpieczeń o zwrot kosztów świadczeń zdrowotnych*, „Prawo Asekuracyjne” 2002, nr 4.

Szpunar A., *Wynagrodzenie szkody wynikłej wskutek śmierci osoby bliskiej*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz 2000.

Ubezpieczenia komunikacyjne w przededniu akcesji Polski do UE, Departament Nadzoru Urzędu KNUiFE, www.knuife.gov.pl.

Wąsiewicz A., *Ubezpieczenia komunikacyjne*, Oficyna Wydawnicza Branta, Bydgoszcz-Poznań 2001.

DEATH OF BODILY INJURED IN CASE OF CAR ACCIDENTS AND CLAIMS FOR MOTOR THIRD PARTY LIABILITY INSURANCE

Summary

We have very high level of the car accident victims' mortality in Poland. Any damage resulting from driving vehicles could be compensated by insurance company as the motor third party insurance is compulsory. The claims may be made also by parties suffered by death of car accident victim. This article presents the extent of these claims and their influence on insurer's position. The author indicates some problems connected with such claims, like:

- difficulties with loss assessment,
- specific periods (occurrence policy, injury incubation and long-term pensions),

---

²⁰ Wcześniej SN stał na stanowisku, że zakład ubezpieczeń może we własnym zakresie dokonać oceny okoliczności i toczące się postępowanie nie stanowi uzasadnienia dla przedłużania terminu wypłaty odszkodowania.

- **claims worth increasing in the near owing to:**
  - **changes in insurance and law awareness,**
  - **changes in the adjudication on loss compensation,**
  - **changes in regulation of motor third party insurance according to EU directives (territorial range of cover and the guarantee sum).**